

לקו"ש חלק י"ז פ' שמיני שיחה ג

פיענוח מראי מקומות

פ' פ' שמיני י, כ: וישמע משה וייטב בעיניו. פרש"י ד"ה וייטב בעיניו: הודה ולא בוש לומר לא שמעתי.

פ' מטות לא, כא: ויאמר אלעזר הכהן אל-אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר-צוה ה' את-משה. פרש"י ד"ה ויאמר אלעזר הכהן וגו': לפי שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות, שנתעלמו ממנו הלכות געולי גוים, וכן אתה מוצא בשמיני למלואים, שנאמר ויקצף על אלעזר ועל איתמר, בא לכלל כעס בא לכלל טעות, וכן בשמעו נא המרים (במדבר כ') ויך את הסלע, על ידי הכעס טעה.

שמעתי ושכחתי, זהו שלא היה בוש, שהיה לומר לא שמעתי, שאם היה אומר לא שמעתי לא הוי משנה כלל ההלכה מן האמת אם אמר לא שמעתי בקדשי דורות רק שמעתי בקדשי שעה, והאמת כך הוא שלא שמע היתר בקדשי דורות, רק ההיתר בקדשי שעה שמע, ומכל מקום לא היה זה הודאה גם כן, שלא הודה ששמע איסור בקדשי דורות. אבל זה נקרא הודה ולא בוש, שאמר שמעתי שאסור בקדשי דורות ושכחתי, וזה פשוט",

דברי דוד (להט"ז) "הודה ולא בוש לומר לא שמעתי. בפרק טבול יום סיים על זה 'אלא שמעתי ושכחתי'. ופירושו שיותר כבוד היה לו למשה לומר לא שמעתי כללי ממה שיאמר שמעתי ושכחתי שמאמר לא שמעתי הוא מעלה בת"ח כדאיתא באבות: יועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי. וקשה היכן מרומז בפסוק שהודה בלשון שמעתי ושכחתי דילמא הודה בלשון לא שמעתי. וי"ל ד'וישמע משה' הוא יתור לשון דפשיטא ששמע דהא דברו עמו, אלא דה"ק דמשום 'וישמע משה' כבר הוטב אח"כ בעיניו דברי אהרן אלא ששכח מה ששמע" עיי"ש בארוכה,

1) פרשתנו י, כ "וישמע משה וייטב בעיניו" ד"ה וייטב בעיניו: הודה ולא בוש לומר לא שמעתי.

2) רא"ם "וייטב בעיניו הודה ולא בוש לומר לא שמעתי. אינו רוצה לומר שאמר לא שמעתי ולא בוש לומר אותו דמה בוש נופל בזה אלא הכי פירושא הודה שהוא כמו שאמר לו אהרן ואמר לו כך שמעתי כמו שאמרת אלא ששכחתי ולא בוש להתכסות לומר לא שמעתי מה שאתה אומר במקום שמעתי ושכחתי שאז היה דרך כבוד אבל בזה עצמו ואמר שמעתי שכדברך כן הוא אלא ששכחתי וכך אמרו בגמרא בפירוש לא בוש לומר לא שמעתי אלא אמר שמעתי ושכחתי",

גו"א "הודה ולא בוש לומר. פירוש, שלא היה בוש שיהיה אומר לא שמעתי, אלא הודה ואמר שמעתי ושכחתי, וכן איתא בהדיא בגמרא בפרק טבול יום (זבחים קא ע"ב). ואין לפרש הודה ולא בוש לומר לא שמעתי, דמאי רבותא, דמאי יאמר, דאחר שהאמת הוא שלא שמע, וכי יאמר ההפך – שמעתי שאין הלכה כך, דאין רבותא שלא היה משנה ההלכה. בשלמא אם אמר

ש"ח "הודה ולא בוש. [ד"ד] קשה היאך מרומז בפסוק שהודה בלי שמעתי, דלמא הודה בלי לא שמעתי. וי"ל דוישמע משה הוא יתור לשון, דפשיטא ששמע דהא דבר עמו, אלא ה"ק דמשום וישמע משה כבר הוטב אח"כ בעיניו דברי אהרן, אלא ששכח מה ששמע: וקשה לדבריו, דלא היל"ל וישמע אלא ומשה שמע דהוא לשון עבר, וה"י פירושו בשביל ששמע כבר, לפיכך וייטב בעיניו.

וע"ק לדבריו היה להרשים רש"י וישמע ולא וייטב בעיניו. ונראה דודאי לשון הפסוק הוא מהופך, וגם וישמע הוא מיותר, והל"ל רק וייטב בעיני משה, ואף שממלת וישמע מרומז שמיעה וכמו שמשמע בתרגום יונתן וע"ש, מ"מ יש לדקדק דהיל"ל וישמע וייטב בעיני משה, אבל השתא וייטב בעיניו לא קאי אמשה לבד, רק שבא לרמז שיש לפרש וייטב בעיניו ר"ל בעיני אהרן, דאחת דבר אלקים ושתים זו שמענו, וכיון דוישמע בא להורות אשמיעה ודאי הודה ששמע ושכח, לפיכך וייטב בעיניו, ר"ל גם בעיני אהרן ששמח, דכיון בדעתו לדעת המקום, ודו"ק נלי"ט יש מקשים דכאן משמע דהוי טפי בושה אם יאמר שכחתי ממה שיאמר לא שמעתי, ובשבת דף קי"ט אמר ר' קטינא אפי' בשעת כשלונה של ירושלים לא פסקה מהם אנשי אמנה דכתיב ובביתי אין לחם ושמלה דהיינו תורה, ולא אמר גמירנא ושכחנא, דקשה דלמא אינו ר"ל גמירנא ושכחנא דהוא בוש גדול.

ולק"מ דשם קאי על כלל התורה שאינו יודע כלל ממנה, בזה הוא גנאי גדול באומר שמעולם לא גמיר שום תורה, והיה לו לומר עשיתי את שלי ולמדתי, אלא שנשכח ממני מאיזו סיבה, משא"כ כאן דקאי על דבר אי טפי ניחא ליה לומר הרבה תורה למדתי אלא דבר אי לא למדתי עדיין, ועוד י"ל דהיאך אפשר לו לומר לא שמעתי דא"כ אהרן מני"ל דאם משה לא שמע, ושבח של משה הוא זה דכל דבר שיש לו שני סברות להיתר ולאיסור ודרך בני אדם לומר תחלה סברא זו ואחר זמן יכול לחזור מסברא הראשונה שהוא נראה לו שהוא מסתבר טפי, וע"כ אין בושה בחזרה, וע"כ אם אמר

לא שמעתי אלא שסברתי היתה להיתר, אלא שאהרן הקשה לו כיון שיש סברא להיפך מנא לך להקל, א"כ לא היה בושה גדולה כ"כ, אלא עכשיו ששמע לאיסור ושכח והורה להיתר מכח סברא, ועכשיו נזכר ששמע לאיסור בפירוש, יש בירור עכשיו שסברתו הוא שקר, ובזה יש בושה גדולה, וא"כ מההוא דשבק לק"מ ששם אינו שייך לומר שתלה בסברא ויש בושה מזה, ועוד.

3 זבחים קא, א-ב "רבי נחמיה מתריץ להו הכי מדוע לא אכלתם אמר לו משה לאהרן שמא נכנס דמה לפני ולפנים אמר לו (ויקרא י, יח) הן לא הובא את דמה שמא חוץ למחיצתה יצאת אמר לו בקדש היתה. . אמר לו (ויקרא י, יט) ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה' שמא לא שמעת אלא בקדשי שעה, דאי בקדשי דורות ק"ו ממעשר הקל ומה מעשר הקל אמרה תורה (דברים כו, יד) לא אכלתי באוני ממנו בקדשי דורות לא כל שכן, מיד (ויקרא י, כ) וישמע משה וייטב בעיניו הודה ולא בוש משה לומר לא שמעתי אלא אמר שמעתי ושכחתי. . אמר לו שמא לא שמעת אלא בלילה דאי ביום ק"ו ממעשר הקל ומה מעשר הקל אמרה תורה (דברים כו, יד) לא אכלתי באוני ממנו קודש חמור לא כל שכן, מיד וישמע משה וייטב בעיניו לא בוש משה לומר לא שמעתי אלא שמעתי ושכחתי עיי"ש.

4 אלא ששם איתא הודה מיד ולא בוש כו' וז"ל שם: "וישמע משה וייטב בעיניו, הודה מיד ולא בוש לומר לא שמעתי. אמר רבי יהודה, חנניה בן יהודה היה דורש כל ימיו קשה הקפדה שגרמה לו למשה לטעות. אחר מיתתו הריני משיב על דבריו, ומי גרם לו שהקפיד אלא שבועתי".

5 וצ"ל שמפרשי רש"י הנ"ל יפרשו כפירושים גם בתו"כ, ראה קרבן אהרן שם "הודה מיד ולא בוש לומר וגו'. לכאורה נראה דחז"ל דייקו אומרו וישמע משה דהוא יתר, דכיון דעמו היה אהרן מדבר, בהכרח ישמע משה, ואם כן היה די שיאמר וייטב בעיני משה, ומאומרו וישמע משה

שנאמר ויקצף על אלעזר ועל איתמר (ויקרא יי), בא לכלל כעס בא לכלל טעות, וכן בשמעו נא המרים (במדבר כ') ויך את הסלע, על ידי הכעס טעה.

10 חוקת כ, יוד "ויקהלו משה ואהרן את־הקהל אל־פני הסלע ויאמר להם שמעו־נא המרים המן־הסלע הזה נוציא לכם מים".

יא "וירם משה את־ידו ויך את־הסלע במטוהו פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם".

11 להעיר מפרש"י פנחס כז, ה "ויקרב משה את־משפטן לפני ה'" ד"ה ויקרב משה את משפטן: נתעלמה הלכה ממנו, וכאן נפרע על שנטל עטרה לומר (דברים א') והדבר אשר יקשה מכס תקרבון אלי; ד"א ראויה היתה פרשה זו להכתב על ידי משה, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן.

12 ועפ"ז מתורצת בפשטות קושיית הד"ד (הובא גם בש"ח) משבת קיט, ב ואילך וז"ל בד"ד שם: "ויש מקשין: דכאן משמע דהוי טפי בושה אם יאמר 'שכחתי' ממה שיאמר 'לא שמעתי', ובשבת איתא: א"ר קטינא אפילו בשעת כשלונה של ירושלים לא פסקי מהם אנשי אמנה דכתיב: ובביתי אין לחם ושמלה, דהיינו תורה, ולא אמר גמירנא ושכחנא. וקשה דילמא אינו רוצה לומר גמירנא ושכחנא דהוא בושת גדול. ולק"מ דשם על כלל התורה שאינו יודע כלל ממנה בזה הוא גנאי גדול באומר שמעולם לא גמיר שום תורה, והיה לו טפי לומר עשיתי את שלי ולמדתי אלא שנשכח ממני מאיזו סיבה, משא"כ כאן דקאי על דבר אחד טפי ניחא ליה לומר הרבה תורה למדתי אלא דבר אחד לא למדתי עדיין. ועוד יש לפרש כאן ולתרץ עוד דהיאך היה אפשר לו לומר 'לא שמעתי' דא"כ אהרן מנא ליה, דאם משה לא שנה אהרן מנא ליה, אלא דשבח הודאה של משה היה בזה, דכל מי שהוא נכשל בדבר שתלוי בסברא דהיינו שיש פנים להתיר ולאיסור וכל צד יש לו סברא, ודרך בני אדם לומר תחילה סברא זו ואחר זמן נראה לו שהסברא שכנגדה היא מסתבר טפי אין זה בושת, כי

דרשו דהודה מיד ולא סרב בדבר למצא צדדין לאמת דבריו, ופירוש הפסוק וישמע משה, כלומר בשעה ששמע משה מיד וייטב בעיניו להודות ולא בוש וכו', אלא שבזה עדיין לא דייקנו אמרם ולא בוש לומר לא שמעתי, אלא אמר שמעתי ושכחתי, דהכי גרסינן לה בגמרא [זבחים קא, א], ולזה נאמר דמפאת קושית יתור אמרו וישמע משה פירשו זה, דר"ל והודה משה ששמע זה וייטב בעיניו, לומר שוישמע משה ושכח ולא בוש כדי שמתוך הבושה יאמר לא שמעתי הבדל זה, אלא הודה האמת ואמר ששמע ושכח". **ועוד.**

6 ראה דברי דוד כאן. באר יצחק "אין הפירוש שאמר לא שמעתי ולא בוש לומר זה. אבל הפירוש שלא בוש לומר לא שמעתי אלא אמר שמעתי ושכחתי. ואולם יש לדקדק מנ"ל לרז"ל הך מילתא ואולי י"ל דנפקא להו ז"ל מדכתיב וישמע משה וייטב בעיניו ולא היל"ל אלא ויטב בעיני משה. ומאמר וישמע משה הוא מיותר שבוודאי שמע משה דברי אהרן. לכך פירשו ז"ל שמרומז כאן שנזכר משה ששמע באמת מפי הגבורה את המשפט הזה שא"ל אהרן ולכך הוטב בעיניו וא"כ אחרי שבאמת שמע זה משה מאת הקב"ה בפירוש ע"כ צ"ל שמושה הודיע לאהרן שהסכים להנאמר לו מפי הש"י דאם נאמר שלא הודיעו מזה ולא א"ל רק שהנכון בדבריו מצד הסברא. א"כ לאיזה צורך רמז לנו הכתוב שלכן הוטב הדבר בעיניו לפי ששמעו מפי הגבורה מה אם הוטב בעיניו מכח הסברא. ומזה מוכרע שפיר מה שלא בוש לומר לא שמעתי רק אמר ששמע ושכח".

7 ש"ח (השלם) כאן [נעתק לעיל הערה 2].

8 ועד"ז קשה ביותר לפי הש"ח שוייטב בעיניו הוא גם בעיני אהרן.

9 לא, כא "ויאמר אלעזר הכהן אל־אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר־צוה ה' את־משה" ד"ה ויאמר אלעזר הכהן וגו': לפי שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות, שנתעלמו ממנו הלכות געולי גוים, וכן אתה מוצא בשמיני למלואים,

- ראה פרש"י שם "שאינו רוצה לומר בשם שאינו אומרו כדאמרינן (ברכות כז, ב "רבי אליעזר אומר המתפלל אחורי רבו, והנותן שלום לרבו, והמחזיר שלום לרבו, והחולק על ישיבתו של רבו, והאומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל")
האומר דבר שלא שמע מרבו גורם לשכינה כו"ו ואינו שייך לנדו"ד.

ולהעיר מאבות דר"נ פל"ז "חכם אינו מדבר לפני מי שגדול ממנו בחכמה ובמנין זה משה שנא' (שמות ד': ל') וידבר אהרן את כל הדברים אשר דבר ה' אל משה ויעש האותות לעיני העם וכי מי ראוי לדבר משה או אהרן הוי אומר משה שמע מפי הגבורה ואהרן שמע מפי משה אלא כך אמר משה אפשר שאדבר במקום שאחי גדול ממני עומד שם לפיכך אמר לו לאהרן דבר שנא' (שמות ד': ל') וידבר אהרן את כל הדברים אשר דבר ה' אל משה. ואינו נכנס לתוך דברי חבירו זה אהרן [שנא' (ויקרא י': י"ט) וידבר אהרן וגו' הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם וגו' אלא] ששתק עד שסיים משה את דברו. ולא אמר לו קצר דבריך ואחר כך אמר אל משה הן היום הקריבו [וגו'] ואוננים אנחנו וי"א משכו אהרן מתוך הצבור לחוץ ואמר לו משה אחי ומה מעשר הקל אסור לאונן לאכול ממנו חטאת חמור לא כ"ש שתהא אסורה לאונן. מיד הודה לו שנאמר (שם) וישמע משה וייטב בעיניו (ובעיני הגבורה. כיוצא בו ויקצוף משה על אלעזר ועל איתמר בני אהרן. מכאן אמרו כשאדם [עושה משתה] לתלמידיו אינו נותן פניו אלא בגדול. וכשהוא קוצף אינו קוצף אלא על הקטן שנא' ויקצוף על אלעזר ועל איתמר מלמד שאף אהרן היה בקצפון. אהרן היה גדול ממה וגדול מאהרן הקב"ה ולמה לא דבר עם אהרן על שלא היו לו בנים עומדים בפרץ שאילו היה לו בנים עומדים בפרץ אלעזר ואיתמר לא גרם חטא לנדב ואביהוא). כיוצא בו באברהם אבינו כשהיה מתפלל על אנשי סדום אמר לו הקב"ה אם אמצא בסדום חמשים צדיקים ונשאתי לכל המקום בעבורם גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאילו היו מצויין בסדום ג' או ה' צדיקים לא גרם בה עון אלא המתין

זה מצוי מאד בלומדים שנשתנה דעתם וסברתם ממה שהיה כבר, ממילא עכשיו אין בירור גמור לחזק הסברא האחרונה, ואפשר עדיין לומר כסברא הראשונה אף על פי שאינו מסתבר כל כך וע"כ אין בושט בחזרה זו, וע"כ אם היה אומר 'לא שמעתי' אלא שסברתי היתה להיתר אלא שאהרן הקשה לו כיון שיש סברא להיפך מנא לך להקל א"כ לא היה בושט גדולה כ"כ, אלא עכשיו ששמע לאיסור ושכח והורה להיתר מכח סברא, עכשיו שנוכח ששמע בפירוש לאיסור יש בירור עכשיו שסברתו היתה שקר, ובזה יש בושט גדולה, וא"כ לק"מ מההיא דשבת, ששם אין שייך לומר ולחזק סברא הראשונה כלל, ויש בושט מזה, אלא שמה הודה ע"ז ולא איכפת ליה בבושת".

13) ומה שהקשו (ריב"א "וייטב בעיניו פרש"י הודה ולא בוש לומי' לא שמעתי מקשים העולם אי זה שבח הוא זה וכי היה לו להתבייש לומר לא שמעתי כיון שלא שמע הלא שנינו במסכת אבות פרק ששי ז' מדות בחכם וכו' וזאת אחת מהם על מה שלא שמע אומר לא שמעתי ואמר לי הר"א שכך פי' הודה ואמר שמעתי ושכחתי ולא בוש לומי' ששכח שאם היה בוש היה אומר לא שמעתי וזהו שפירש רש"י ולא בוש לומר לא שמעתי כלומי' לא היה לו בושט שיביאהו לומר לא שמעתי וזהו שבח גדול כשלא היה מתבייש לומי' שמעתי ושכחתי ולשון רש"י קצר הוא כי כן לשון התלמוד במסכ' זבחים בפרק טבול יום הודה ולא בוש לומר לא שמעתי אלא שמעתי ושכחתי עכ"ל. וצריך לפרש כמו שפרש"י והמפרש בע"א טועה", **דברי דוד (ועוד) דהלא שנינו במס' אבות (פ"ה מ"ז "שבעה דברים בגלם ושבעה בחכם. חכם אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין, ואינו נכנס לתוך דברי חברו, ואינו נבהל להשיב, שואל כענין ומשיב כהלכה, ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ועל מה שלא שמע, אומר לא שמעתי, ומודה על האמת. וחלופיהן בגלם")
שזהו מהז' דברים בחכם על מה שלא שמע אומר לא שמעתי**

הקב"ה את אברהם עד שסיים דבריו ואח"כ השיבו שנאמר (בראשית י"ח:ל"ג) וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם (כביכול אמר לו הרי אני נפטר שנא') (שם) ואברהם שב למקומו".

וע"פ המבואר לקמן בפנים י"ל גם אם לא נפרש כפרש"י.

14) וכ"פ בספר זכרון (לר"א בקראט הלוי)
ו"יטב בעיניו הודה ולא בוש לומר לא שמעתי. בגמ' זבחים היא פ' טבול יום שמא לא שמעת אלא בקדשי שעה דאי בקדשי דורות ק"ו ממעשר הקל ומה מעשר הקל אמרה התורה לא אכלתי כאומר ממנו קדש חמור לא כ"ש מיד וישמע משה ויטב בעיניו לא בוש לומר לא שמעתי ע"כ כלומר מאחר שאמר וישמע משה מה ת"ל ויטב בעיניו אלא ללמדנו שלא בוש כלל לומר לא שמעתי ואמר האמת הוא שלא שמעתי אלא בקדשי שעה אבל בקדשי דורות לא שמעתי. ולא היתה הודאתו כדרך המודים על האמת שאע"פ שמודים מודים בשפה רפה ומתביישים אלא בסבר פנים יפות הודה בלי שום בוש והוכשר הדבר בעיניו מרוב ענותנותו. וכך פירושה הודה על האמת והיינו וישמע משה ולא השיגתו שום בוש בהודאתו זאת והיינו ויטב בעיניו הפך וישמע משה ויפול על פניו.

וידוע הוא שהמתוכח עם חברו לא ימלט מהיותו מאחת משלש כתות או שלא יודה על האמת כלל וכחישנה ואע"פ שידוע שהיא אמת או שיודה אבל בבשת פנים ובעצב לב כאד' המוכר' לעשות דבר שלא מדעתו, או שיודה בלי שום בשת ואדרבה שיודה בפנים צהובית שמח בנצחון ההוא שנצחתו חברו ויטב בעיניו לפי שבסבת אותו נצחון נודעה לי האמת אשר היתה נעדרת ממנו מתחלה. וא"כ לא שבחו רבותי ז"ל למשה רבי ע"ה על שלא היה מהכת הראשונה שזה יהיה חסרון גדול בחוקו שישבחוהו על אשר לא הפציר ואמר על שלא שמע שמעתי. אבל אמנם שבחוהו על שלא היה מהכת השניה אלא מהכת השלישית ומעתה הקושיא שראיתי כתוב שמקשים ובגללה משנים לשון רז"ל אינה

קשיא כלל. אבל אי קשיא לי הא ודאי קשיא לי שבגמרא שבידי ראיתי ולא בוש לומר לא שמעתי אלא אמ' שמעתי ושכחתי: ואולי שגרסא מיותרת היא וצ"ע עיי"ש.

וראה מושב זקנים עה"ת כאן וישמע משה ויטב בעיניו. פר"ש לא בוש לאמר לא שמעתי, (אלא) [ול"א] שמעתי ושכחתי, משמ' שיותר בוש לומר לא שמעתי מעולם ממה שאומר שמעתי ושכחתי. והקשה הר"י מיהא דאמרינן בשבת פרק כל כתבי הקדש (ק"י"ט ב'), לא חרבה ירושלם אלא שבטלו ממנה אנשי אמנה וכו', ואומר לשם לא הייתי מחובשי בית המדרש, ובביתי אין לחם ולא שמלה שאין לי לא מקרא ולא משנה ולא תלמוד, וקאמר התם אי קאמינא להו גמרנא אמרי ליה תא אימא לן הוה ליה [למימר] גמר ושכח, משמע התם דאינו בוש לומר שמעתי ושכחתי (מכאן) [ממאי] דקאמר התם הוה ליה למימר גמר ושכח. ותירץ דודאי דגבי משה לא היה בוש לומר לא שמעתי כי ממי היה לו לשמוע כיון שהבורא יתברך לא הגיד לו, אבל בכאן ודאי בוש גדול היה לו, כי למה לא הלך לרבו שיגיד לו, כך שמע רשב"א מפי ה"ר שמואל בן הר"י זצ"ל עיי"ש,

באמ"ח בפרש"י י"ש להקשות שהעיקר חסר מן הספר, ומשה שלא ידע לחלק בין קדשי שעה לדורות הא"כ יבין חילוק זה מדברי אהרן שלא אמר רק הייטב בעיני ה'. ע"כ י"מ תי"ו של ותקראנה על העתיד, והכי קאמר מקדשי שעה זו אין להביא ראיה עיי"ש בארוכה.

וראה בספר הזכרון שם בסוף הפי' שמקשה מגמרא ומסיים "ואולי שגירסא מיותרת היא" (תיבות "אלא אמ' שמעתי ושכחתי" בגמרא).

14*) ראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 70 ואילך
"לויט דעם ביאור האמור אין דעם חילוק צווישן שיטת הש"ס און שיטת רש"י בפירושו עה"ת אין טענת אהרן וועט מען אויך פארשטיין דעם שינוי ביניהם בנוגע להודאת משה, וישמע משה ויטב בעיניו: אין גמרא שטייט: "הודה ולא בוש (משה)

את כל־אשר־צוה ה' את־משה" ד"ה ובצלאל בן אורי וגו' עשה את כל אשר צוה ה' את משה: אשר צוה משה אין כתיב כאן, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפלו דברים שלא אמר לו רבו, הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן, אמר לו בצלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו. אמר לו כך שמעתי מפי הקב"ה. אמר לו משה בצל אל היית, כי בודאי כך צוה לי הקב"ה, וכן עשה המשכן תחלה ואחר כך עשה הכלים.

*17) ראה אבות דר"נ פל"ז, יב ובפי' כסא רחמים (שם) "ויטב בעיניו ובעיני הגבורה. כלפי מ"ש אהרן הייטב בעיני ה' לכן מפרש וייטב בעיניו דעולה לכאן ולכאן וייטב בעיניו ובעיני הגבורה ומה שפ"י הרב בנין יהושע לא שמיע לי ושוב ראיתי שהרב אהבת חסד פירש כדאמרן", ובנין יהושע בסוף הפרק.

18) בפרש"י לעיל י, טז "ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף על־אלעזר ועל־איתמר בני אהרן הנותרם לאמר" כ' רש"י "נחלקו בדבר חכמי ישראל (זבחים שם) י"א מפני טומאה שנגעה בו נשרף וי"א מפני אנינות נשרף לפי שהוא קדשי דורות כו" וז"ל שם ד"ה שעיר החטאת: שעיר מוספי ראש חדש; ושלשה שעירי חטאות קרבו בו ביום, שעיר עזים ושעיר נחשון ושעיר ראש חדש, ומכלן לא נשרף אלא זה; ונחלקו בדבר חכמי ישראל, יש אומרים מפני הטמאה שנגעה בו נשרף, ויש אומרים מפני אנינות נשרף, לפי שהוא קדשי דורות, אבל בקדשי שעה סמכו על משה שאמר להם במנחה ואכלוה מצות.

אעפ"כ בהמשך הפרשה מפרש רש"י בעיקר לפי פי' השני וכן בפסוק זה (ראה זבחים שם), ואינו לפי שמכריע כפי' זה, אלא (כמדובר כמ"פ) לפי שרק לפי' זה הוצרך רש"י לפרש משא"כ לפי' השני מובן מעצמו, או שמכתוב זה משמע יותר קרוב לפשש"מ כפירוש השני (אבל גם פירוש הא' הוא ע"פ פשש"מ).

לומר לא שמעתי אלא (אמר) שמעתי ושכחתי" - אז ביי משה איז געווען דערביי שכחה: משא"כ רש"י בפירושו על התורה ברענגט (ניט לשון הש"ס, נאר) ע"ד לשון התורה כהנים: "הודה ולא בוש לומר לא שמעתי" - וואס פשטות לשון רש"י איז (ווי גערעדט אמאל בארוכה) אז משה האט זיך ניט געשעמט צו זאגן אז ער האט דעם חילוק פון קדשי שעה און קדשי דורות ניט געהערט פון אויבערשטן (אבער עס איז דערביי ניט געווען שכחה).

ויש לומר אז "לשיטתייהו אזלי": לויט שיטת הש"ס, אז דער יסוד פון אהרן איז בלויז דער "ק"ו ממעשר הקל" (ווייל מצד הסברא (לולא דעם ק"ו) וואלט אויך אהרן מודה געווען אז מען דארף עסן דעם שעיר ר"ח באנינות, במכש"כ פון קדשי שעה החמורים) - דארף מען זאגן, אז דאס וואס משה האט (מלכתחילה) געהאלטן אנדערש איז ווייל בשעת מעשה האט ער ניט געוואוסט דעם לימוד פון "מעשר הקל", דא איז געווען שכחה - משה רבינו האט פארגעסן דעם דין (ולימוד) פון מעשר.

משא"כ לויט פרש"י עה"ת, איז דער חילוק צווישן דער קס"ד של משה און דעת אהרן געווען אן ענין פון סברא: משה האט געהאלטן אז דער היתר אנינות איז פארבונדן מיטן טאג, אלס שמיני למילואים, ובמילא איז אין דעם ניטא קיין חילוק צווישן קדשי שעה און קדשי דורות, און אהרן האט מחדש געווען אז דער היתר אנינות איז נאר אויף די קרבנות מיוחדים (פון דעם טאג אלס ימי המילואים) אבער מען קען דערפאר ניט מקיל זיין ביי דעם שעיר ר"ח וואס איז פון קדשי דורות" עיי"ש בארוכה.

15) להעיר מוירא יח, טו "ותכחש שרה לאמר לא צחקתי כי יראה ויאמר לא כי צחקתי".

16) להעיר מגו"א כאן.

17) להעיר מפרש"י פקודי לח, כב "ובצלאל בן־אורי בן־חור למטה יהודה עשה

דקאמר והלא אנינות לילה אינה אלא מד"ס ושמא י"ל דר"ש לא דריש קרא דכי כן צויתי באנינות יאכלוה אלא כי כן צויתי שאף במנחה זו שהיה מנחת צבור ומנחת שעה ואין כיוצא בה לדורות דין שאר מנחות נוהג בה שלא תאכלוה אלא הנותרת מאשי י"י ושלא תאכלוה אלא מצות ואצל המזבח כשאר כל המנחות" עיי"ש בארוכה. **ועוד. ואכ"מ.**

19) בא יב, יד "והיה היום הזה לכם לזכרון וחתם אתו חג לה' לדרתיכם חקת עולם תחגהו" ד"ה לזכרון: לדורות. . ד"ה לדרתיכם וגו': שומע אני מעוט דורות שנים, ת"ל חקת עולם תחגהו. עיי"ש.

יז "ושמרתם אתהמצות כי בעצם היום הזה הוצאתי אתי צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם אתהיום הזה לדרתיכם חקת עולם" ד"ה לדרתיכם חקת עולם: לפי שלא נאמר דורות וחקת עולם על המלאכה אלא על החגיגה, לכך חזר ושנאו כאן, שלא תאמר אזהרת כל מלאכה לא יעשה לא לדורות נאמרה אלא לאותו הדור. **ועוד.**

20) על פי הנ"ל יש לבאר פרש"י עה"פ (י, ג "ויאמר משה אליהרן הוא אשר-דבר ה' לאמר בקרבי אקדש ועלפני כלהעם אכבד וידם אהרן") **"וידם אהרן קבל שכר על שתיקתו ומה שכר קבל שנתייחד עמו הדבור שנאמר לו לבדו פרשת שתויי יין".**

דלכאורה (ראה גם יריעות שלמה שם) תיבות "מה שכר קבל" מיותרות, וגם אין זה דרכו של רש"י והול"ל רק "קבל שכר על שתיקתו שנתייחד עמו הדבור כו" וּממִש"כ "ומה שכר קבל" משמע שבא לשלול שלא תאמר שקבל שכר אחר.

וע"פ הנ"ל י"ל שהי' קס"ד לומר שהשכר שקבל הוא שרק הוא כיוון למה שאמר הקב"ה החילוק בין קדשי שעה לקדשי דורות ולא משה, ואדרבא עיי"ז דוקא ניחא:

(א) אין צורך לחדש, שלר"י (פרש"י ר"פ ויקרא "ויקרא אלמשה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" ד"ה אליו: למעט את

וראה רא"ם פסוק יט "ומכאן נראה שדעת הרב מכרעת לדעת האומר מפני טומאה נשרף דאל"כ למה לא פירש היום חובת היום כמו שפירשו בגמרא אליבא דרבי נחמיה שאמר מפני אנינות נשרף אך קשה שאם דעת הרב מכרעת כדעת מי שאומר מפני טומאה נשרף למה פי' גבי הייטב בעיני י"י אם שמעת בקדשי שעה אין לך להקל בקדשי דורות שזה הביאור אינו נופל אלא לדעת רבי נחמיה שאמר מפני אנינות נשרף דאלו לדעת ר"י האומר מפני טומאה נשרף אינו נופל לומר אם שמעת בקדשי שעה אין לך להקל בקדשי דורות דלדידה אין הפרש בין קדשי שעה לקדשי דורות כמו שפרש"י גבי בשלמא לרבנן היינו דכתיב היום בשלמא לרבנן דאמרי אחד קדשי שעה ואי קדשי דורות לילה הותר להן ולא יום ועד הלילה רצו להשהותה היינו דכתיב ואכלתי היום אני אונן ואכלתי היום חטאת לא שמעתי אלא לילה כו' ופי' הייטב בעיני י"י לדידה אינו אלא שמא לא שמעת אלא בלילה

וכך אמרו בגמרא בהדיא ר' נחמיה היכי מתרץ להו להני קראי ורבי יהודה ור' שמעון היכי מתרצי להו להני קראי ר' נחמיה מתרץ הכי ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני י"י שמא לא שמעת אלא בקדשי שעה דאי בקדשי דורות קל וחומר הוא ומה מעשר הקל אמרה תורה לא אכלתי באוני ממנו קדש חמור לא כל שכן ור"י ורבי שמעון מתרצי הכי ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני י"י שמא לא שמעת אלא בלילה דאי ביום קל וחומר הוא ומה מעשר הקל אמרה תורה לא אכלתי באוני ממנו קדש חמור לא כל שכן וצריך עיון ואם תאמר בשלמא לרבי נחמיה דאמר שמא לא שמעת אלא בקדשי שעה היינו דכתיב כי כן צויתי באנינות יאכלוה אלא לרבי יהודה ורבי שמעון דאמרי שמא לא שמעת אלא בלילה בשלמא לרבי יהודה דאמר אנינות לילה מדברי תורה היינו דכתיב כי כן צויתי באנינות יאכלוה ואמר לו אהרן שמא לא שמעת אלא בלילה שאע"פ שלדורות נוהג ביום ובלילה זו תאכל בלילה שהוראת שעה היתה אלא לר"ש דאמר אנינות לילה מדרבנן מאי כי כן צויתי באנינות יאכלוה

שרק אהרן הי' מכוון (כיון שהי' מחמת שכר) ולא אלעזר.

ולהעיר מויק"ר פי"ג, א "ובכלי מתכות מנין, שנאמר (במדבר לא, יד): ויקצף משה על פקודי החיל, וכיון שכעס נתעלמה ממנו הלכה, שכח לומר להם הלכות כלי מתכות, וכיון שלא אמר משה אמר אלעזר הכהן תחתיו, שנאמר (במדבר לא, כא): ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא, אמר להם למשה רבי צוה ולי לא צוה. באונן מנין, שנאמר (ויקרא י, טז): ויקצף על אלעזר ועל איתמר, וכיון שכעס נתעלמה ממנו הלכה שאונן אסור לאכל בקדשים. (ויקרא, י, טז): הנותרם לאמר, רבי פנחס ורבי יהודה ברבי סימון אמר להון אף אתון לא אשתריתון. (ויקרא י, יט): וידבר אהרן אל משה, בדבור ענה כנגדו, כדכתיב (בראשית מב, ל): דבר האיש אדני הארץ וגוי. (ויקרא י, יט): הן היום הקריבו את חטאתם ואת עלתם, אמר לו היום מתו בני והיום אקריב קרבן, היום מתו והיום אכל בקדשים, מיד דרש אהרן קל וחומר למשה, ומה מעשר הקל אסור לאונן חטאת דחמיר אינו דין שיהא אסור באונן, מיד (ויקרא י, כ): וישמע משה וייטב בעיניו, הוציא כרוז לכל המחנה ואמר, אני טעיתי את ההלכה ואהרן אחי בא ולמד לי. אלעזר ידע את ההלכה ושתק, איתמר ידע את ההלכה ושתק, זכו ונתיחד הדבור עליהם ועל אביהם ועל אחי אביהם בחייהם, הדא הוא דכתיב: וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אלהם, תני רבי חיאי לאמר אלהם, לבנים לאלעזר ואיתמר".]

21) בראשית ג, יז "ולאדם אמר כישמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתך לאמר לא תאכל ממנו ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חיך".

22) מקץ מב, כג "והם לא ידעו כי שמע יוסף כי המליץ בינתם".

22*) בפרש"י וישב (לז, כז) "לכו ונמכרנו לישמעאלים וידנו אליתהיבו כיאחינו בשרנו הוא וישמעו אחיו" **ד"כל שמיעה** **שהיא לשון קבלת דברים מתרגם וקבל"**

אהרן; ר' יהודה אומר י"ג דברות נאמרו בתורה למשה ולאהרן וכנגדן נאמרו י"ג מעוטין, ללמדך שלא לאהרן נאמרו אלא למשה שיאמר לאהרן, ואלו הן י"ג מעוטין: לדבר אתו, מדבר אליו, וידבר אליו (במדבר ז'), ונועדתי לך (שמות כ"ה) כלן בתורת כהנים. יכול ישמעו את קול הדבור ת"ל קול לו, קול אליו, משה שומע וכל ישראל לא שמעו) **ס"ל שכל הדברות היו רק למשה ולא לאהרן הדיבור כאן הי' רק לאהרן.**

ב) השכר שייך להמאורע גם לדעת ר"א (פרש"י י, ב "ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו לפני ה'" ד"ה ותצא אש: ר' אליעזר אומר לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן, רבי ישמעאל אומר שתויי יין נכנסו למקדש, תדע, שאחר מיתתן הזהיר הנותרים שלא יכנסו שתויי יין למקדש, משל למלך שהיה לו בן בית וכו', כדאיתא בויקרא רבה) **שלא ס"ל ששתויי יין נכנסו -**

ורש"י שולל קס"ד זו כי רש"י לשיטתו כאן שלא שמע משה החילוק מהקב"ה, ובמילא לא שמעו גם אהרן - וא"כ דוחק לומר שהשכר מלמעלה הי' בזה שסברת שכלו היתה נכונה ולא סברת משה.

[ומה שפרש"י (י, יט) "יכול מפני שלא הי' באלעזר להשיב כו" וז"ל שם ד"ה וידבר אהרן: אין לשון דבור אלא לשון עז, שנאמר וידבר העם וגוי (במדבר כ"א), אפשר משה קצף על אלעזר ועל איתמר ואהרן מדבר? הא ידעת שלא היתה אלא מדרך כבוד; אמרו: אינו בדין שיהא אבינו יושב ואנו מדברים לפניו, ואינו בדין שיהא תלמיד משיב את רבו; יכול מפני שלא היה באלעזר להשיב? ת"ל ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגומר (שם ל"א), הרי כשרצה, דבר לפני משה ולפני הנשיאים, זו מצאתי בספרי של פנים שני

י"ל שזהו לפירושו (לפי האמת) שמשה לא שמע ואהרן כוון מסברא דנפשי', וא"כ י"ל שגם אלעזר הי' מכוון להסברא, אבל אם הי' משה שומע זה מהקב"ה ושכח י"ל

ואמר אנא הוא דאיתעלמית הילכתא מני ואהרן אחי אליף יתה לי ועל דאשפל משה גרמיה קביל עליה אגר סגי ושמע משה ושפר פתגמא באפוויי.

24) ואף שכתוב "בעיניו" - התוצאה מזה היא "לומר" - וע"ד פרש"י מכבר (תשא לד, כו "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך לאתבשל גדי בחלב אמו") לא תבשל כו' וג' פעמים כו' לאכילה כו' וז"ל שם ד"ה לא תבשל גדי: אזהרה לבשר בחלב, ושלש פעמים כתוב בתורה, אחד לאכילה ואחד להנאה ואחד לאסור בשול.

25) וי"ל דרש"י מרמז בזה "לא שמעתי" מל' שומע יוסף - מבין (כנ"ל) - דהסברא נתחדשה אצלו ע"י אהרן.

26) ראה לעיל הערה 19 ע"ד פסח מצרים ופסח דורות. אבל ראה לעיל ע' 106 ואילך.

*26) ולא "שמעתי ושכחתי" - דבפשוטו ש"מ לא ס"ל לרש"י כנ"ל בפנים.

27) להעיר מב' הדעות בתו"כ עה"פ אם הכעס הי' סיבת הטעות או להיפך "וישמע משה וייטב בעיניו הודה מיד ולא בוש לומר "לא שמעתי". אמר רבי יהודה, חנניה בן יהודה היה דורש כל ימיו: קשה הקפדה שגרמה לו למשה לטעות. אחר מיתתו הריני משיב על דבריו: ומי גרם לו שהקפיד אלא שבועת".

ראה מפרשי התו"כ - קרבן אהרן "אחר מיתתו הרי אני וכו'. כלומר בחייו היה דורש זה, ובושתי ונכלמתי מהשיב על דבריו אחר מיתתו הרי אני משיב על דבריו אלו כי לא למד דרושו מכאן, לפי שכאן לא נמשך הטעות מהקפדה שקודם טעה, והטעות היה סבה להקפדה. והנה הוקשה לי בזה, דקושיא זו מבוארת ופשוטה, ורבי נחמיה דקארי לה מאי קארי לה, וכי לא ראה שכל הקפדת משה לא היתה אלא מפני שטעה. ולזה נאמר שחנניא בן יהודה סבר שמשה כאשר ראה את שעיר החטאת שנשרף מיד קצף ותבע הסבה לשרפה מה היתה, ואילו כאשר ראהו ששורף לא היה מקפיד לא היה

וז"ל שם ד"ה וישמעו: וקבילו מנה, וכל שמיעה שהיא קבלת דברים כגון זה, וכגון וישמע יעקב אל אביו, נעשה ונשמע מתרגם נקבל; וכל שהיא שמיעת האזן, כגון וישמעו את קול ה' אלקים מתהלך בגן, ורבקה שמעת, וישמע ישראל, שמעתי את תלונת - כלן מתרגם ושמעו, ושמעת, ושמע, שמיע קדמי

ובפרשתנו עה"פ "וישמע משה" הרי תרגם "וישמע משה" - ?

אבל רק במקומות ספורים מפרט רש"י שהוא חולק על התרגום בזה בפירושו, וכמו שלא כותב זה ב"שומע יוסף" ובכ"מ מתחיל מראשית פירושו בפ"י תיבת "בראשית".

ולהעיר כי ב"שומע יוסף" י"ל שלא פליג על התרגום בפירוש התיבה מצד עצמה, כ"א כתוצאה מההוספה בפרש"י שם "ובפניו (של יוסף) היו מדברים כן" שעפ"ז מוכרח ש"שומע" פי' "מבין".

אבל להתרגום יל"פ "כי המליץ בינותם" גם במקום, ובכוונה לא דברו בפני יוסף ובמילא לא בפני המליץ, ו"שומע" כפשוטו ממש "שמע".

משא"כ לרש"י שצ"ל שדברו בפני יוסף אבל המליץ לא הי' אז בינותם

שכדי לבאר טעם שינוי זה מאריך רש"י שם בד"ה שלאחריו "כשהיו מדברים עמו הי' המליץ ביניהם", משא"כ כאן שהי' רק "בפניו".

23) יתרה מזה בתיב"ע (ות"י) "ואפיק כרוזא" (ועד"ז בויק"ר פי"ג, א) אבל אינו מוכרח בפש"מ ולכן כותב רש"י "לומר" וז"ל בתיב"ע: "וישמע משה ושפר קדמוי ואפיק כרוזא במשריתא למימר אנא הוא דאיתעלמית הילכתא מני ואהרן אחי אדכר יתה לי".

וז"ל בת"י: "כיון דשמע משה ושפר פתגמא באפוי ואפיק כרוז בכל משריתהון דישראל

על אהרן ובניו היתה לצד שחשב ששרפוהו בלא טעם נכון, או לצד שמא אירע לה איזה מאורע כמאמר רז"ל (פסחים סב. זבחים קא) שאמר להם שמא אירע בו פסול בהקרבת דמו או נטמא או יצא חוץ למקומו, וכל אלה הדברים הם לצד מיעוט זריזותם, ועל זה היתה ההקפדה, מה שאין כן אחר שאמר לפניו אהרן הדין שדן בו ושרפו קבל משה הטעם וראה שלא שרף אלא אחר שדן דין צדק, ואין הכי נמי אם לא היה דן אהרן והיה דן משה כזה היה דן בדבר ושורפו, ולא יבצר ממנו כל דבר, ואומרו וייטב בעיניו, פירוש את אשר עשו בשריפתו, ולא הקפיד על אשר סמכו על עצמן ולא שאלוהו. או ירצה וייטב בעיניו אהרן כי טוב הוא ויורה יורה ידן ידיו" עיי"ש בארוכה.

28) להעיר שבזבחים שם (ועד"ז בויק"ר שם. אבות דר"נ שם) אי' דאמר אהרן "אי בקדשי דורות ק"ו ממעשר הקל כו' מיד וישמע משה". אבל בפרש"י לא הובא זה ואפילו לא נרמז.

28) הביאור ע"ד הפשט - ראה לעיל שם. וראה גם סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 370 ואילך [אינו נעתק מפני האריכות].

29) שמו"ר פ"ה, י "וילך ויפגשהו, הדא הוא דכתיב (תהלים פה, יא): חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו. חסד זה אהרן, שנאמר (דברים לג, ח): וללוי אמר תמיד ואוריד לאיש חסידך. ואמת זה משה, שנאמר (במדבר יב, ז): לא כן עבדי משה וגו'. הוי חסד ואמת נפגשו, כמה דתימא וילך ויפגשהו בהר האלקים" עיי"ש.

וראה בהבא לקמן בחילוק משה ואהרן - ספר הערכים חב"ד ע' אהרן ובס"ח שם, וש"נ.

30) ראה תניא פי"ג "כי הנה מדת אמת היא מדתו של יעקב הנקרא בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה מרום המעלות ומדרגות עד סוף כל דרגין ובכל מעלה ומדרגה מבריח תוך נקודה האמצעית שהיא נקודת ובחי' מדת אמת שלה ומדת אמת

צריך כלל לחקור ולדרוש על זה, אלא כיון שיראה מעשה יזכור ההלכה, ואם כן הא ודאי כי הוא ראהו שרוף וקצף מהרה למה נשרף כי שכת, ואילו לא קצף לא היתה השכחה בו תדירה, כי מהרה יזכור מה ששמע, אלא שמפאת כעסו נשאר בשכחתו וטעה, וזהו מה שנראה מהכתובים לכאורה, דאמר ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שורף ויקצוף, דלא היה לו לומר אלא ואת שעיר החטאת אשר שורף דרוש דרש משה, שלא היתה דרישתו על השרפה, אלא על סבת השריפה כמ"ש מדוע וכו', ולזה פירש רבי חנניא דהכי קאמר קרא ואת שעיר החטאת דרש דרש משה, והנה טעה עד שהוצרך לדרוש דרישה אחר דרישה, לפי שהנה שורף, שירצה כאשר שורף מהרה, ותכף ומיד ויקצוף משה, וזו היה סבה שדרש דרש הרבה וטעה, והטעם בזה שכל ההתפעלות גשמי מסך גדול לשכל מונע אותו מהשכיל, ולזה היה הוא אומר שקשה ההקפדה שמביאה לידי טעות, ורבי יהודה אמר שודאי לא קצף משה עד שלא מצא סבה ולזה קצף, ואם כן הטעות שהוא גרם שלא מצא סבה לשרפה הוא אשר גרם לו הקצף.

או נאמר דבין למר ובין למר הנה משה שכת ההלכה, ושניהם מודים שאילו היה השכל בתקפו לא יטעה להורות הפך מה ששמע, אלא ישאר נבוך ומסופק כי לא ידע איך היא ההלכה, וחנניא סבר שהן אמת שהשכחה והטעות גרם לו ההקפדה, אלא שאילו לא הקפיד היה לו לישאר נבוך ומסופק ולא יורה הפך ההלכה, ור' יהודה השיב שגם השכחה גרם לו הטעות והכל בא מפאת השכחה, כי השכחה גרם הטעות והטעות גרם ההקפדה" עיי"ש. **ועוד.**

27*) וכקושיית אוה"ח הק' עה"פ "וישמע משה וייטב וגו'. יש לדעת איך נתעלמה ממנו הלכה פשוטה כזו לחלק בין קדשי דורות לקדשי שעה. ואם היה לו איזה צד לומר שאין לעשות חילוק זה, למה קבלו מאהרן ולא דן עליו לסותרו. והנה לפי מה שפירשתי למעלה כי גם משה היה צריך לעמוד על הדבר אם לאכלה אם לשרפה, ולא היה לו מוחלט הדבר לאכילה והקפדתו

33) אלא שצ"ל "ומקרבן לתורה",
וכמדרכו כמ"פ (ראה לקו"ש ח"א ע' 100
"און ווי מען האט שוין אמאל גערערט אין
דעם פירוש פון דער משנה הוה מתלמידיו
של אהרן כו' אוהב את הבריות ומקרבן
לתורה, אז אין דעם זיינען פאראן צוויי
הוראות: א) מען דארף מקרב זיין אלעמען,
אפילו בריות (ד. ה. אזעלכע וועלכע האבן
ניט קיין אנדער זכות מער ניט ווי דאס
וואס דער אויבערשטער האט זיי באשאפן);
ב) דער אופן אין דעם דארף זיין "ומקרבן
לתורה", ניט צופאסן די תורה לויט דעם
גייסט פון די בריות, חס ושלום, נאר
אדרבה, מקרב זיין די בריות צו תורה -
תורה תמימה אן קיינע פשרות. אזוי אויך
בנוגע מנהגי ישראל ווארום מנהגי ישראל
תורה".

ח"ב ע' 316 "דער סדר אין הפצת המעניות
חוצה איז ניט צו ווארטן ביז עס וועלן
קומען די וואס זיינען אין כלל פון "חוצה"
צו די מעיינות, נאר יפוצו מעינותיך חוצה,
גיין אין דרויסן און דארט פארשפרייטן די
קוואלן. און דער דאזיקער וועג האט זיך
אנגעהויבן פון אהרן הכהן, וואס ער איז
געווען "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את
הבריות ומקרבן לתורה". אהרן האט ניט
געווארט אז מיזאל קומען צו אים, ער האט
זיך מקדים געווען און איז צו זיי אליין
געגאנגען. און געגאנגען איז ער אויך צו די
"בריות", ד. ה. אויך צו אזעלכע וואס האבן
ניט קיין שום אנדער מעלה אויסער דעם
וואס זיי זיינען "בריות", ד. ה. דעם
אויבערשטנס באשעפענישן, אויך צו זיי איז
אהרן געגאנגען און זיי מקרב געווען צו
תורה. אבער דער דיוק הלשון איז "ומקרבן
לתורה", ער האט זיי מקרב געווען צו תורה.
ניט ער האט מקרב געווען די תורה צו זיי.
הגם אהרן איז געגאנגען צו די "בריות"
האט ער אבער זיי ניט געגעבן די תורה לויט
זייער גייסט: ער האט ניט געמאכט קיין
פשרות און היתרים אין דער תורה; ער
האט ניט מקרב געווען די תורה צום רוח
הבריות, נאר די בריות האט ער מקרב
געווען צו דער תורה, תורה תמימה, ווי זי
איז עיי"ש.

היא נחלה בלי מצרים ואין לה שיעור
למעלה עד רום המעלות וכל מעלות
ומדרגות שלמטה הם כאין לגבי מעלות
ומדרגות שלמעלה מהן עיי"ש.

לקו"ת מסעי צג, ב "והנה בפ"י האדרא
מתלמידי האריז"ל בספר קול ברמה פי'
ענין ואמת לפי שאינו משתנה כלל וכבר
נודע שכל אמת תליא בעתיקא עכ"ל, פי'
כמ"ש אני הוי' לא ש ניתי שאין שום שינוי
כו' וגם ע"ד מוצא מים אשר לא יכזבו
מימיו הרי האמת הוא שאין שום הפסק
להשפעתו לאפוקי נהרות המכזבים בפ"ח
דמסכת פרה. וזהו שאמרה השונמית
לאלישע אל תכזב בשפחתך. דאין ר"ל שלא
האמינה לדבריו אלא דכוונתה שלא יומשך
נשמתו ממקום שאין לו קיום והמשכה.
ויובן עפמ"ש בענין זה בזהר בשלח (דמ"ד
ע"ב). וז"ש דכל אמת תליא בעתיקא כי
למטה בז"א שיש ימינא ושמאלא לכן
לפעמים מדת הדין מעכבת וגורם מניעת
השפע ח"ו. משא"כ בע"ק דלית שמאלא
בהאי עתיקא ע"כ אין שום הפסק ומניעה
להשפעתו וזהו ענין מקור מים חיים שתמיד
נובעים, וע"ז ארז"ל כל מקום שנאמר לי
אין לו הפסק לעולם וכמ"ש במ"א בענין
וארשתיך לי לעולם כו' וזהו אהבת עולם
אהבתנו כו', ועיין מ"ש בפ' יתרו בד"ה הנה
להבין שרש ענין מתן תורה בפ"י וענין כי לא
אדם הוא להנחם, ולכן נק' בחי' זו אמת"
עיי"ש בארוכה. ובכ"מ.

31) תענית כג, א "הביאו לו פר הודאה,
סמך שתי ידיו עליו, ואמר לפניו רבונו של
עולם עמד ישראל שהוצאת ממצרים אינן
יכולין לא ברוב טובה ולא ברוב פורענות,
כעסת עליהם אינן יכולין לעמוד, השפעת
עליהם טובה אינן יכולין לעמוד, יהי רצון
מלפניך שיפסקו הגשמים, ויהא ריוח
בעולם עיי"ש.

32) מאמר הלל - אבות פ"א מי"ב "הלל
אומר, הוי מתלמידי של אהרן, אוהב שלום
ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן
לתורה". **וראה לקמן הערה 37.**

לשאל ולבנוי, אתאביד מינייהו מלכו, מיתו מישראל כמה אלפי וכמה רבוון. ועד כען, ההוא חובה הוה תלי, עד דאתא סנחריב וארגיז כלא" עיי"ש.

ח"ג כ, א (ברע"מ) "פקודא דא להביא קרבן על סנהדרי גדולה שטעו, תנאין ואמוראין עי' סנהדרי גדולה היו, ומשה עלייהו. ועי' סנהדרי קטנה הו, ואהרן עלייהו. ובגין דא אמרו מארי מתניתין, משה שושבינא דמלכא הוה, ודא תפארת, מתמן סנהדרי גדולה. אהרן שושבינא דמטרוניתא, ודא מלכות, ה"א זעירא קרינן ליה, כגון (בראשית כ"ט:י"ח) אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה. ועל שמה אתקרי סנהדרי קטנה".

נג, ב "תא חזי, מה בין משה לאהרן, הי מנייהו עלאה. אלא משה עלאה, משה שושבינא דמלכא, אהרן שושבינא דמטרוניתא. מתל למלכא דהוה ליה מטרוניתא עלאה. מה עבד. יהב לה שושבינא לתקנא לה ולאסתכלא במלי דביתא. ועל דא, כד עייל שושבינא דא למלכא, לא עייל אלא עם מטרוניתא, הדא הוא דכתיב, בזאת יבא אהרן וגו' עיי"ש.

ערה, ב "משה שושבינא דמלכא, אהרן שושבינא דמטרוניתא. ועמהון שבעין ותרין סנהדרין, כמנין חסד, ומהכא סנהדרי גדולה. סנהדרי קטנה, מסטרא דשמאלא, (בראשית א' ט"ז) את המאור הקטן לממשלת הלילה" עיי"ש.

35 לקו"ת במדבר ב, ד ואילך "והנה ב' בחי' אלו שהם מדבר סיני ואוהל מועד הם נעשים ונמשכים עיי' בחי' משה ואהרן כי משה שושבינא דמלכא פי' כמו עד"מ שושבינו של החתן שמולך את החתן למקום הכלה, כך מרע"ה הוא הממשך בחי' יחוד אור א"ס ב"ה למטה שיהא שורה ומתגלה בנפש האדם שיהי' בבחי' אוהל מועד כו' ואתפשטותא דמשה בכל דרא שהוא משבעה רועים כו' הוא בחי' משה דעת ה' דהיינו לידע את ה' שהוא חיי החיים ואין עוד מלבדו כו' וכמ"ש דע את אלקי אביך ועבדהו ובחי' דעת אינה הידיעה לבדה

לקמן ס"ע 220 ואילך "וועט מען דאס פארשטיין בהקדים דעם מאמר פון הלל: "הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום וכו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". שטעלט זיך די שאלה: וואס איז די שייכות פון "אוהב שלום וכו' אוהב את הבריות" צו "ומקרבן לתורה" דוקא? אהבת ישראל ברענגט א אידן צו זוכן דעם צווייטניס טובה (ניט נאר ברוחניות, נאר) אין אלע זיינע ענינים, הן בגשמיות והן ברוחניות? איז ידוע דער הסבר, אז דערמיט באווארענט די משנה, אז מען זאל ניט מאכן קיין פשרות ח"ו בתורה צוליב אהבת ישראל. דער "אוהב את הבריות" דארף זיין אין אן אופן פון מקרב זיין די בריות צו תורה, און ניט להיפך ח"ו - צו אראפנידערן די תורה צו רוח הבריות, דורך מאכן פשרות אין תורה" עיי"ש. **ובכ"מ (מ) דלא שקירב והוריד את התורה אל (ולפי רוח) הבריות ח"ו, כ"א צ"ל מקרב ומעלה את הבריות לתורה כמו שהיא - ומצד שעבודתו לקרב ולהעלות את הבריות, צ"ל התלבשות במצבם הם, ומצד הבריות ישנו ענין השינויים.**

34 זח"א רסו, ב "ובגין דא אהרן אף על גב דאיהו ימינא אוקמוה רבנן ביה, אהרן שושבינא דמטרוניתא הוה".

ח"ב מט, ב "פתח ואמר, (ישעיה י) עוד היום בנוב לעמוד וגוי הא אוקמוה אינון מארי מתיבתא. אבל אנא לא אמינא לכו הכי, אלא דרזא דמלה אוליפנא. עוד היום, מאן יומא דין. אלא, הכי כתיב, (שמות ו) ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב. ורזא הוא, על כנסת ישראל, דאהרן הוא שושבינא דילה, לתקנא ביתה ולשמשא לה, ולמיעל לה למלכא לאזדווגא כחדא, מכאן ולהלאה, כל כהן דמשמש במקדשא, כגוונא דאהרן. אחימלך כהנא רבא עלאה הוה, וכל אינון כהני בהדיה, כלהו הו שושבינן דמטרוניתא, כיון דאתקטילו, אשתארת מטרוניתא בלחודהא, ואתאביד שושבינא דילה, ולא אשתכח מאן דמשמש קמה, ויתקן ביתה, ויחדי לה לאזדווגא עם מלכא. כדין מהווא יומא, אתעברא לשמאלא, וקיימא על עלמא, כמין על כלא, קטיל

אלא דעת מלשון הרגשה שהיא ההרגשה בלב שיכיר וירגיש כאלו רואה לעיני בשר בראי חושיי ממש" עיי"ש בארוכה.

הנחות הר"פ ע' קיד "ולבעבור זה נקי משה ל' הוה שמורה על המשכה תמידית וכמ"ש גם דלה דלה לנו כו' כי עיקר המשכתו היא לנו תמיד לחיות עולמות ולכן נקי משה שושבינא דמלכא כי עיקר התלבשות וגילוי אוא"ס היא בחכ' ומשה הוא שושבינא דרך משל שושבין המביא חתן לכלה כך הי' בחי' משה אשר על ידו נמשך גילוי אור חכ' בבחי' בינה כי משה הי' שרשו מן מ"ה דחכ' וכמ"ש ונחנו מ"ה ואהרן נקי שושבינא דמטרוניתא שהוא מעלה ומביא מדות שבמל' דאצי' לבחי' בינה והיינו בחי' כח מעלה מ"נ דנוקי לשרשם באימא וזהו בהעלותך את הנרות נר ה' נשמת אדם ועיי' אהרן מתעלים לשרשם בבינה ובחי' משה הוא מקור המשכ' מ"ד דאור אבא ונעשה עיי' יחוד אוא"ס וזה פי' תיב' אהרן אות א' הוא בחי' אלופו ש"ע הארת כתר בחכ' וכמ"ש אאלפך חכמה כי גם אהרן שרשו מן בחי' מ"ה דחכ' המקבל מכתר וכמ"ש ונחנו מ"ה על שניהם הם בחי' מ"ה ואותיות ה"ר הוא בחי' מדות שבבינה הנקי' הר כי מדות נקי' הר וכמ"ש לא כאברהם שקראו הר כו' ואות נוי'ן פשוטה היינו בחי' ירידתה והמשכת בינה לבחי' מל' ולהעלותי בהעלאי' מ"נ לבחי' בינה וזהו בהעלותך את הנרות כו' שושבינא דמטרוניתא וזהו בחי' אחד ואהבת אחד הוא בחי' משה הארת מ"ה דחכמה בחי' ביטול ואח"כ נעשה בחי' ואהבת גילוי האהבה שהוא בחי' אהרן אותי' נראה גילוי המדות שנכללים בבחי' מדות דאימא" עיי"ש. ובכ"מ.

36 עפ"ז תובן גם השייכות להטעם שנשרף - מפני טומאה שנגעה בו (או מפני אנינות): מצד בחי' הקדושה כמו"ש מצד משה שהיא למעלה משינויים אינה מקבלת טומאה* (ואנינות), ובחי' הקדושה היא כתקפה, משא"כ הקדושה כמו"ש נמשכת מצד בחי' אהרן.

(* להעיר מלקו"ש ח"ז ע' 156 "דערפון איז פארשטאנדיק בנוגע לענינו - דער

אונטערשייד צווישן בחינת "כהן סתם" און "כהן גדול" למעלה; אמת טאקע אז דער כהן גדול שלמטה איז א משל ודוגמא צו "כהן גדול" שלמעלה - איז אבער מובן אז ער איז א משל אין דעם פרט פון כהונה וקדושה נוספת וואס איז דא אינעם כהן גדול שלמטה; אבער די ענינים פון דעם כה"ג שלמטה וואס זיינען אין אים מצד דעם וואס ער איז א נברא, א נשמה אין א גוף - זיי זיינען ניט קיין משל אויף בחי' כה"ג שלמעלה. און דעריבער איז פארשטאנדיק, אז וויבאלד דער כה"ג שלמטה, מצד דעם ענין פון כהונה גדולה וואס אין אים, איז העכער (און מובדל) פון ענין הטומאה, ביז אז אפילו "לאביו ולאמו לא יטמא" . . איז דערפאר אין בחינת "כהן גדול" שלמעלה ניט שייך דער ענין פון טומאה. משא"כ די בחינה שלמעלה וואס הייסט "כהן" סתם (וואס זי איז א "שרש" אויף כהן סתם - הדיוט למטה); וויבאלד אז ביי א כהן הדיוט למטה איז שייך דער ענין פון טומאה אויך מצד דעם ענין הכהונה וואס אין אים - וואס דעריבער מעג ער און מוז זיך מטמא זיין "לשאריו הקרוב וגו'" - איז דערפאר איז עס אויך כביכול דא אין בחי' כהן הדיוט שלמעלה" עיי"ש.

37 ועד"ז יש לבאר במאמר שמאי אבות פ"א* מט"ו "הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות", אף שמצינו שהנהגתו היתה באופן הפכי בהנכרים שבאו להתגייר אצלו (שבת לא, א "תנו רבנן מעשה בגוי אחד שבא לפני שמאי אמר לו כמה תורות יש לכם, אמר לו שתיים . . גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב, גער בו והוציאו בניזיפה . . שוב מעשה בגוי אחד שבא לפני שמאי אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבנין שבידו . . שוב מעשה בגוי אחד שהיה עובר אחורי בית המדרש, ושמע קול סופר שהיה אומר ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד. אמר הללו למי, אמרו לו לכהן גדול . . בא לפני שמאי, אמר לו גיירני על מנת שתשימני כהן גדול. דחפו באמת הבנין שבידו" עיי"ש בארוכה), והרי במאמרו "האדם" (בה"א) כולל גם בני נח

אלא - לאחר שאמר הלל** (אבות שם מי"ב) הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום כו*** פעל גם על שמאי שהי מבחי הגבורות שגם הוא יאמר "והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות", אף שמצ"ע "דחפו באמת הבנים" (שבת שם).

וראה לקמן ע' 347 ואילך ביאור משנה זו. ושם ע' 354 הערה 59 "ואף שאומר "כל האדם" (בה"א) שכולל גם אוה"ע* (תוד"ה ומין - יבמות סא, א) - יש לומר, שמעין זה שייד גם באוה"ע, שיש לקבל פניו בסבר פנים יפות גם כשלא יגיע עי"ז שום תועלת לישראל ולתורה, מצד זה שהוא מעשה ה"אומן שעשאו" הקב"ה (תענית כ, ב). ולהעיר מברכות יז, א: אמרו עליו על ריב"ז שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק, שבפשטות הוא מצד הענין דכבוד הבריות - ראה לקו"ש חט"ז ע' 263-4 ובהערות שם."

(* להעיר שבכו"כ שנים (כולל השנה שבה נאמרה השיחה) קוראים פ' שמיני בשבת הא' לאחרי חג הפסח שאז לומדים פרק א' דאבות.

** ראה לקו"ת שה"ש מח, ג שפלוגתת הלל ושמאי הוא כהפלוגתא דחסד ואמת (שמו"ר הנ"ל) כמדרי' משה ואהרן וז"ל שם: "אבל ב"ה שרשו מבחי החסדים חולק על ב"ש שלא יהיה המשכה לפי ההעלאה אלא אדרבה תחלה יהיה המשכה מלמעלה למטה ויהיה אז ממילא יפלו כל החיצונים שלא להי' המה והיינו שהעשה טוב יהיה קודם לסור מרע כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך. . משא"כ לדברי ב"ש צ"ל תחלה סור מרע וזה א"א להיות בתכלית וע"כ אמרו כמוכת שהיא אבל לא אפילו חגרת וסומא [נדברי ב"ש מדבר שקר תרחק ותשובת ב"ה הוא כעין מ"ש ברבות פ' ח' בענין חסד ואמת. חסד אומר יברא שכולו מלא חסדים ואע"פ שאינו של אמת כו' ע"ש וכמארז"ל שמתוך שלא לשמה בא לשמה] עיי"ש בארוכה.

*** ועפ"ז יובן מה שהקדים באבות שם דברי הלל לשמאי דלא כמו ש"חשב לי

(תוד"ה ואין - יבמות סא, א "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם קרויין אדם ואין הגויים קרויין אדם" וז"ל בתוס' ד"ה ואין העובדי כוכבים קרוים אדם: תימא דבריש מס' עי"ז (ג. ושם) ופ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט. ושם) דרשינן דעכו"ם העוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול שנאמר אשר יעשה אותם האדם וגוי כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא האדם ופי' בקונטרס בסנהדרין (ג"ז שם ד"ה האדם) דההוא לית ליה הך דר"ש דהכא ויתכן לפי ספרים דגרסי התם רבי ירמיה אבל לספרים דגרסי התם ר' מאיר קשיא דשמעינן ליה לר"מ בפ' קמא דכריתות (דף ו:) דסך שמן המשחה לעכו"ם פטור ומשמע דטעמא משום דכתיב על בשר אדם ואין עובד כוכבים קרוי אדם ומיהו מצי למימר דטעמא דרבי מאיר דפטור הוי מטעם דכל שהוא בסך הרי הוא בלא ייסך וכל שאין בסך אין בלא ייסך ור"ת מפרש דיש חילוק בין אדם להאדם דעובדי כוכבים בכלל האדם נינהו והא דקאמר כהנים לויים וישראלים לא נאמר ה"ק אדם לא נאמר דהוי משמע כהנים לויים וישראלים אלא האדם וכל הני קראי דמייתי כתיב אדם דלא פריך מקראי דכתיב האדם וה"ר משולם היה אומר דגבי פורענות דוקא קאמר אתם קרוין אדם דלא רצה לכתוב ישראל בהדיא גבי פורענות אבל גבי האדם וחי הוה ליה למכתב בהדיא כהנים לויים וישראלים כמו שרגיל בכל מקום והא דפריך מהני קראי אע"ג דעובדי כוכבים נמי קרויין אדם מ"מ פריך כיון דגבי פורענות ישראל קרוין אדם היכא דלא איירי אלא בעובדי כוכבים דוקא לא הוה ליה למיקרינהו אדם והא דכתיב (תהילים קכ"ד: ב') בקום עלינו אדם היינו לפי שהזכיר השם וכן ואתה אדם ולא אל גבי חירם (יחזקאל כ"ח: ב') והא דכתיב ואתן אדם תחתיד (ישעיהו מ"ג: ד') הא דרשינן בברכות (דף סב:) אל תקרי אדם וכו' והא דכתיב והארץ נתן לבני אדם (תהילים קט"ו: ט"ז) ודרשינן מיניה (גיטין מז.) דיש קנין לעובדי כוכבים היינו בני אדם הראשון),

בכל מקום שמאי מקמי הלל" (תוד"ה שנים - חגיגה טז, סע"א וז"ל בגמ' שם: "נכנס שמאי. שמאי אומר שלא לסמוך, הלל אומר לסמוך"

וז"ל בתוס' שם: "ואל תתמה על הא דחשיב שמאי מקמי הלל והלל נשיא לכ"ע איכא למימר בהיות כי ג' מזוגות הראשונים אשר אמרו שלא לסמוך היו נשיאים ושמאי סבר כוותייהו נקט ליה בראשונה ואגב דנקט ליה הכא בראשונה חשיב ליה בכל מקום שמאי מקמי הלל והכא ליכא למיטעי לפי שנכנס במקום מנחם דחשיב אחר הלל וא"כ אב ב"ד היה וכן שמאי נמי הכי".

ולהעיר שעד"ז? הוא גם בב"ש וב"ה עצמם - עירובין יג, ב "אמר רבי אבא אמר שמואל שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים: הלכה כמותנו, והללו אומרים: הלכה כמותנו. יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלקים חיים הן, והלכה כבית הלל. וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלקים חיים, מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן, מפני שנוחין ועלובין היו, ושונין דבריהן ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן" עיי"ש

(ואף שהלל נשיא ושמאי אב"ד, ובהמשניות שלפנ"ז בהפרק מקדים הנשיא לפני האב"ד - הרי גם במשנה חגיגה שם כ"ה. ובמקום שמקדים הלל לשמאי צריך טעם - ראה תויו"ט עדיות פ"א מ"ג "הלל אומר: הא דקדים לשמאי עמ"ש במשנה ט' פ"ג דסוכה") - כי דברי שמאי הם דוקא לאחרי ומצד מאמר הלל שלפנ"ז "הוי מתלמידינו כו", כפנינים ההערה.

(38 פ"ג (יט, א) "והנה מדת אהבה זו האמורה בבינונים בשעת התפלה ע"י התגברות הנפש האלקית כו' הנה לגבי מדרגת הצדיקים עובדי ה' באמת לאמיתו אין בחי' אהבה זו נקראת בשם עבודת אמת כלל מאחר שחולפת ועוברת אחר התפלה וכתוב שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר ואעפ"כ לגבי מדרגת הבינונים

נקראת עבודה תמה באמת לאמיתו שלהם איש איש כפי מדרגתו במדרגת הבינונים והריני קורא באהבתם שבתפלתם ג"כ שפת אמת תכון לעד הואיל ובכח נפשם האלקית לחזור ולעורר בחי' אהבה זו לעולם בהתגברותה בשעת התפלה מדי יום ביום ע"י הכנה הראויה לכל נפש כפי ערכה ומדרגתו".

(39 משלי יב, יט "שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר".

(40 ירמ"י י, י "וה' אלקים אמת הוא אלקים חיים ומלך עולם מקצפו תרעש הארץ ולא יכלו גוים זעמו".

(41 ראה גם לקו"ת מסעי שם, א "אך הענין כי בתיקון השביעי נמשך ומתגלה אור הח"ס שלא ע"י צמצום דבחי' שערות וכמ"ש באדרא (קל"א ע' וקל"ג ב') תיקונא שביעאה פסיק שיערא ואתחזין תרין תפוחין כו' הה"ד באור פני מלך חיים, פי' פסיק שיערא היינו כמו שבפנים אין שום צמיחת שערות וע"כ נקרא בחי' זו ואמת היינו גילוי האמת כמו שהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא מדרגת החכמה שנק' מלה בגרמיה וכמ"ש בסש"ב פל"ה בהג"ה שמעתי ממורי כו' ע"ש ובחי' זו נמשך ומתגלה בתיקון הז' כיון שבו מאיר אור הח"ס שלא ע"י צמצום השערות. משא"כ בשאר תיקונים שהם בחי' המדות אף שהם מדות היותר עליונות ורב חסד כו' מ"מ כיון ששייכים לבחי' עלמין אין בהם גילוי עצמיות חכמה סתימאה שהוא כמו שהוא לבדו הוא אחד האמת ואין עוד כלל והיינו לפי שהמשכה רק ע"י בחי' שערות כנ"ל עיי"ש.

ביאור"ז להצ"צ ע' רמ "וזהו כמש"כ שהסד דאצ"י נק' כה"ג, וברבות שמות פ"ה ע"פ ויפגשו בהר האלקים הה"ד חסד ואמת נפגשו חסד זה אהרן שנאמר וללוי אמר תומיך ואוריך כו' ואמת זה משה שנאמר לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא, וזהו ענין מה טוב ומה נעים שבת אחים כו' כשמן הטוב כו' בחי' אחים היינו חסד ואמת והיינו כי ע"י ההעלאה של בחי' אהבה עליונה דכהן גדול נמשך ההמשכה מלמעלה

בחי' ואמת ה' לעולם והוא הגילוי מבחי' גי'ר כחי'ב שהן קדה"ק" עיי"ש. ועוד.

42) תו"א לט, ד "והנה ודאי מובן לכל דאין ר"ל שהיא אהוי"ר שבלי גבול וקץ ממש כי איך שייך זה שבאדם יהיה אהוי"ר שבלי גבול ממש. אלא הכוונה שהיא יותר מהגבלת הכלי השכל ומדות שבאדם. שאין כח בכלים אלו להכיל ולהגביל אהוי"ר זו בתוכן כ"א היא יתיר יותר מכלים אלו ולכן נק' בכל מאדך מאד שלך פי' לגבי כלי שלך נק' אהבה רבה זו מאד ובלי גבול אבל באמת היא בגבול" עיי"ש.

שרש מצות התפלה פט"ז "ונמצא אהבה זו היא בחי' מקיף ולמעלה מהגבלת המדות שבלב דהיינו שאין כלי הלב יכול להכילו, וזהו הנק' אהבת בכל מאדך ומאד פי' בלי גבול דהיינו שאין האהבה נגבלת בכלי הלב ולא שהיא בליגבול באמת דאדרבה לגבי אדם צדיק וחסיד וחכם יותר ממנו תהי' אהבה כזו מתיישבת אצלו בכלי שלו שהיא רחבה יותר ובחי' מאדך שלו היא אהבה גדולה יותר וכו' וגם היא מוגבלת לגבי אהבת המלאכים ונשמות שלמעלה כו', ולפיכך נק' מאדך מאד שלך שאצלך הוא בלי גבול דהיינו למעלה מהגבול שלו, ומי"מ הואיל והיא למעלה מהגבול שלו הי"ז בחי' העלאת מ"ן לעורר בחי' א"ס שהוא הבלי גבול באמת, וזהו שאמרנו שהאתעדל"ית היא מעין האתעדל"יע לא שיש ערך ביניהם ח"ו שהרי אין ערוך אפי' בין אהבת אברהם או מיכאל כהנא רבא לגבי אהבה וחסד דאצי' ואצי"ל לגבי אור א"ס כו' אלא שנק' מעין האתעדל"יע הואיל והיא למעלה מהגבול של האדם ונק' מאדך ולכן זהו המ"ן לעורר בחי' א"ס, אע"פ שאין לו ערוך לו ח"ו הרי כבר אמרנו שכך עלה ברצונו שיומשך אורו ע"י אתעדל"ית" עיי"ש בארוכה.

ד"ה לרוקע פ"א (דרמ"צ קס, ב) "אך הענין הוא דמאדך כתיב מאד שלך פי' שאף בראשון שדעתו ולבו קטנים ומה"ט גם אהבה שאינה גדולה כ"כ באמת היא אצלו בבחי' מאד למעלה מהכלי שלו מ"מ כיון שעכ"פ אצלו אהבה זו היא למעלה מהכלי

שלו הרי היא למעלה מהגבול שלו לכן היא מעוררת באא"ס שלמעלה מהגבול באמת, שהרי כבר נתבאר שמה שבאתעדל"ית אתעדל"יע אינו מצד עצם מעלת האתעדל"ית שמצד עצמה לבד תהי' ראויה לעורר אתעדל"יע שז"א משום שאין ערוך כנ"ל אלא משום שכך עלה במחשבה בבחי' קדמות השכל הנק' א"ק כנ"ל שיהיה נמשך אתעדל"יע מאתעדל"ית אלא שמ"מ האתעדל"ית צריך להיות בדוגמא להאתעדל"יע דהיינו כמשארז"ל במדה שאדם מודד כו' וכיון שכן הרי אהבה זו כיון שאצלו היא למעלה מהגבול שלו ממש הרי היא אצלו בחי' בלתי גבולית (ר"ל לגבי הגבול שלו) לכן מעוררת למעלה בחי' האא"ס הבע"ג באמת, וז"ש מאדך מאד שלך לבד, מה שאצלך הוא למעלה מכלי הלב הוא המעורר למעלה אע"פ שלגבי אחר יכולה אהבה זו להתיישב בכלי הלב מ"מ כיון שאצלך הוא למעלה מהכלי הי"ז מעורר למעלה מבחי' גלוי האא"ס שלמעלה מהכלי כנ"ל" עיי"ש בארוכה.

43) ע"ד האמת שבעבודת הצדיקים (שבתניא שם).

44) ראה פרדס שער ד' פ"ה בביאור מאמר הת"ז "אנת הוא דאפיקת וז"ל שם: "אחר שכללנו בפרק הקודם כל כונתינו בענין הדרוש הזה הנחמד. באנו בפרק זה להכריח הענין הזה מתוך מאמר אליהו אל רשב"י וחבריו בספר התקונים (בהקדמה דף ט"ו). וז"ל פתח אליהו ואמר . . . אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרין לון י' ספירן לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין . . . ואחר שהפליג במעלות המאציל במלות קצרות התחיל לדבר בענין האצילות באמרו אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין. פי' האציל עשרה נאצלים וקראם תיקונים מפני שבהם תיקון המאציל, מטעם שבהם מגלה הקב"ה כחו וגבורתו כאשר נבאר בס"ד. או ירצה מפני שבהם תיקון העולם, דא"א לעולם זולתם, והם המנהיגים אותו בכח המאציל המתגלה בתוכם" עיי"ש.

ושינויים שלא בהדרגה. ואעפ"כ, תיבת "היום", שמורה על העדר השינוי - שתמיד, בכל מצב ומצב הוא "היום" - נאמרה בפסוק וידעת דוקא. כי היחוד הבא ע"י העבודה שמלמטה, עם היות שאינו שולל את מציאות הנבראים כנ"ל, בו דוקא מתבטא אמיתית ענין אחדותו יתברך, שגם כשישנו למציאות, מ"מ מיוחד הוא עמו ית' בתכלית היחוד. ויחוד זה הוא מצד העצמות דוקא, שהוא כל יכול ונושא הפכים. ולכן בפסוק זה דוקא נאמרה תיבת "היום" - כי בהיחוד שמלמטה דוקא מתבטא ומתגלה מהותו ועצמותו ית', שלמעלה מכל ענין השינויים - אפילו בדקות דדקות שישנו גם בהיחוד הנמשך מלמעלמ"ט (כיון שלא בא ע"י עבודה).

46) מלאכי ג, ו "כי אני ה' לא שניתי ואתם בנייעקב לא כליתם". והכתוב בתמי' איך לא כליתם!?

(תו"א סז, א "אבל הוא ית' בכבודו ובעצמו רם ונשא כו'. והוא הוא הסוכ"ע ומעלה ומטה שוים לפניו כו'. וכמ"ש אני ה' לא שניתי ואי לזאת תשפך הנפש אל חיק אביה ממש להיות נכספה וגם כלתה נפשי להיות בבחינת בטול ממש אליו ית' לבדו וכמ"ש מי לי בשמים וז"ש אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם. פי' שהנביא מתמה על ישראל הרי אני ה' לא שניתי ומפני מה לא כליתם שאין לכם כלות הנפש. אך דבר הגורם להיות מונע ומעכב את הנפש מבחי' בטול זה כמו שהעיד הכתוב ואתם בני יעקב לא כליתם הגם שיתבונן בגדולת א"ס ב"ה כי אני ה' לא שניתי ולא כל האדם זוכה למעלת ומדרגת אברהם שנעשה מרכבה בבחי' בטול ממש באהבה עליונה מחמת התבוננות זו"ע עיי"ש.

לקו"ת ר"ה סא, ד "והענין כי הנה כתיב אני הוי' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם. פי' שהנביא קובל על בני יעקב כי הלא אני ה' לא שניתי שאתה הוא לאחר שנברא העולם כמו קודם שנברא שהוא למעלה מגדר הזמן והמקום ואין הזמן והמקום תופסים לפניו כלום ואי לזאת הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד אחר שנברא העולם

המשך תערי"ב פקכ"ט (וש"נ) "אמנם עדיין צ"ל והלא האו"פ הוא ג"כ להאיר העולמות להיות בהם בחי' הביטול, וכמ"ש הפרד"ס שע"ד פ"ה בפ"י מא' הת"ז אנת הוא דאפיקת כו' לאנהגא בהון עלמין להיות ע"י גילוי האלקו' בעולמו' כו', וכמשנת"ל פ"ח ופמ"ח דאמצעות האצ"י הוא בבי' דברים, הא' שיהי' ע"י התהוות העולמו' בי"ע בבחי' המציאו' שלהם שזהו העיקר ע"י הכלים וכמ"ש באגה"ק איהו וגרמוהי חד לברוא כו', והבי' שע"י האצ"י דוקא יכול להיות גילוי אלקו' בעולם, והו"ע ידיעות והשגות אלקו' והרגישות אלקו' שבעולם שכ"ז מהע"ס דאצ"י מבחי' מוחין ומדות כו', שזהו העיקר מן האור כו"י עיי"ש בארוכה.

ד"ה ויסעו מרפידים תש"ג (פ"ה) ואילך "אמנם עדיין צ"ל בטעם ההמשכה הבי' בבחי' א"ס שהוא בשביל להאיר את העולמות שהרי גם ההמשכה הא' דאו"פ היא ג"כ להאיר את העולמות להיות בהם בחי' הביטול וכמ"ש הפרד"ס שער עצמות וכלים פ"ה בביאור מאמר הת"ז דאנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינין לון עשר ספירן לאנהגא (לאנהרא) בהון עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין, כי טעם אצ"י העשרה תקונים הוא כדי שיאיר הא"ס ע"י העולמות העליונים ותחתונים כי אם לא הי' הספ"י לא היו העולמות מספיקים לקבל שפע מא"ס לרוב רוממותו ועתה ע"י הספ"י הם מקבלים השפעה ואורה ממנו ומגדולתו" עיי"ש בארוכה.

45) להעיר מלקו"ש ח"ד ע' 1335 אשר תיבת "היום" שמורה על העדר השינוי נאמרה בפסוק "וידעת" דוקא, בו מדובר בהיחוד מלמטה למעלה ולא בפסוק "אתה הראת" שבו מבואר יחוד הוי' ואלקים מלמעלה למטה, עיי"ש וז"ל שם: "מההפדש שבין הגילוי מלמעלמ"ט להעבודה מלמעלמ"ע: בהעבודה שמלמטה עלול ענין השינויים יותר מבהגילוי שמלמעלה. ולא עוד, אלא שבעבודת האדם צריך להיות שינוי (ועל"י) מיום ליום, כיון שהאדם ע"י עבודתו צ"ל מהלך, ולא עוד אלא שאמתית ענין ההילוך הוא עליות

כמו קודם ואין עוד מלבדו ואפס זולתו ולמה אתם בני יעקב לא כליתם" עיי"ש בארוכה).

(47) ראה תניא פל"ב "ומ"ש בגמ' שמי שרואה בחבירו שחטא מצוה לשנאותו וגם לומר לרבו שישנאהו. היינו בחבירו בתורה ומצות וכבר קיים בו מצות הוכח תוכיח את עמיתך עם שאתך בתורה ובמצות ואעפ"כ לא שב מחטאו כמ"ש בסי' חרדים אבל מי שאינו חבירו ואינו מקורב אצלו הנה ע"ז אמר הלל הזקן הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום וכו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. לומר שאף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו ולכן נקראי' בשם בריות בעלמא צריך למשכן בחבלי עבותו' אהבה וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה' והן לא לא הפסיד שכר מצות אהבת ריעים" עיי"ש.

(48) ראה לקו"ת מסעי שם, ב.

(49) תהלים פה, יא "חסדו אמת נפגשו צדק ושלום נשקו".

(50) הנעשה ע"י יחוד חסד ואמת - דמשה ואהרן (שמו"ר שם) - וראה אוה"ת תצוה ע' א'תקפב "ועז"נ בזאת יבא אהרן אל הקדש, ומבואר שם שלהיות התכללות אהוי"ר זהו ע"י המשכה מבחי' והנורא אל

עליון כו' ע"ש והמשכה זו ע"י משה קו האמצעי כנ"ל. והנה בזח"א חיי דקל"ג א' גופא ואתתא כו' ע"ש, ומזה יובן שתכלית בחי' אהרן שהוא דרועא ימינא וימינו תחבקני זהו כדי להיות אח"כ ההמשכה שע"י משה שנק' גופא כו', ועמ"ש ע"פ שחורה אני ונאווה שתכלית ירידת הנשמה בגוף שתהי' בבחי' כלה כדי שתקבל הטפה מחכמה עילאה היא התורה, וזהו חסד ואמת נפגשו ואזי צדק ושלום נשקו צדק היינו מלכות דאצילות ושלום הוא ההמשכה מסוכ"ע ונק' יחוד קבה"ו שזהו על ידי ב' השושבינים שודמ"ט הוא אהרן בחי' חסד ושוד"מ הוא משה בחי' אמת" עיי"ש בארוכה.

שמע"צ ריש ע' א'תשצח "והוא הנמשך מבחי' יעקב בריח התיכון וזהו תתן אמת ליעקב, שימשיך מבחי' אני ראשון בבחי' ואני אחרון כו', וע' במד"ר שמות פ"ה ע"פ חסד ואמת נפגשו ועי"ז צדק מ' ושלום יסוד נשקו, וע"ש חסד אהרן שודמ"ט ואמת משה שוד"מ" עיי"ש.

(51) תניא פל"ו "והנה מודעת זאת מארז"ל שתכלית בריאת עולם הזה הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" עיי"ש.

נא לשלוח הערות או תיקונים ל: rabbimbrowd@gmail.com